

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Socialvårdsbyrån, S2

Beslutande
Minister
Arsim Zekaj

Föredragande
Byråchef
Maj-Len Österlund

Justerat
Omedelbart

Nr 50

Begäran om utlåtande om utkast till förordningar som utfärdas med stöd av föräldraskapslagen och lagen om rättsgenetisk föräldraskapsundersökning.

ÅLR 2024/936

47 S2

Beslut

Landskapsregeringen beslöt att lämna följande utlåtande till justitieministeriet om *Utkast till förordningar som utfärdas med stöd av föräldraskapslagen och lagen om rättsgenetisk föräldraskapsundersökning*.

Enligt självstyrelselagen (1991:71) för Ålands 27 § 1 mom. 7 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om äktenskap och familjeförhållanden, barns rättsliga ställning samt adoption. Även rättsmedicinska undersökningar och folkbokföring hör till rikets behörighet, enligt 27 § 1 mom. 29 punkten respektive 29 § 1 mom. 1 punkten. Landskapsregeringen och underlydande myndigheter liksom kommunernas indelning och förvaltning hör till Ålands behörighet, enligt 18 § 1 mom. 1 punkten respektive 4 punkten. Enligt 18 § 1 mom. 12 punkten utgör hälso- och sjukvård, landskapets lagstiftningsbehörighet, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten. Enligt 18 § 1 mom. 13 punkt självstyrelselagen utgör socialvård, landskapets behörighet.

Landskapsregeringen har i ett flertal tidigare utlåtanden (ÅLR 2023/2468, ÅLR 2021/8606) **bilaga 1 S224E11 och bilaga 2 S224E11** påpekat de problem som uppstår när man i lagstiftning som utgör rikets behörighet inte beaktar att organisationsstrukturen på Åland avviker från rikets. I och med att man i den ändring av föräldraskapslagen (FFS 775/2022/1231/2023), som träder i kraft 1.1.2025, trots de utlåtanden man erhållit från landskapsregeringen, inte beaktat detta, kvarstår problemet i utkastet till förordning om blanketter som ska användas i föräldraskaps- och underhållsärenden. I 2 § i den föreslagna förordningen hänvisar man alltså enbart till välfärdsområden trots att sådana inte finns på Åland.

Landskapsregeringen konstaterar således att de problem samt övrigt som framförts i de tidigare lämnade utlåtandena fortfarande är aktuellt.

Hänvisning

Begäran om utlåtande om arbetsgruppsbetänkande om utredning av den mor som har fött ett barn och om rättsgenetiska föräldraskapsundersökningar (VN/10363/2022)

Justitieministeriet

Pb 25

FI-00023 STATSRÅDET

registratorskontoret.jm@gov.fi

Kontaktperson

Fredrik Rönnlund, telefon +358 (0)18 25000 (växeln)
fredrik.ronnlund@regeringen.ax

Ärende

Utlåtande om arbetsgruppsbetänkande om utredning av den mor som har fött ett barn och om rättsgenetiska föräldraskapsundersökningar (VN/10363/2022)

Landskapsregeringen beslöt att lämna följande utlåtande om *arbetsgruppsbetänkande om utredning av den mor som har fött ett barn och om rättsgenetiska föräldraskapsundersökningar*, till justitieministeriet.

Ämbetsspråket vid landskapsregeringen är enligt 36 § självstyrelselagen (ÅFS 1991:71) för Åland, svenska. Skriftväxlingsspråket mellan landskapets och statens myndigheter är svenska, enligt självstyrelselagens 38 §. Avsaknaden av en svensk version av betänkandet medför att landskapsregeringen svårligen kan bilda sig en heltäckande uppfattning och ge alla för Åland eventuella relevanta synpunkter. Nulägesbeskrivning, bedömningen av förslagets konsekvenser, detaljmotiveringar och kapitlen om målsättningar, saknas i sin helhet i det svenska sammandraget. Landskapsregeringens synpunkter omfattar följaktligen endast det material som översatts till svenska.

Enligt självstyrelselagen (1991:71) för Ålands 27 § 1 mom. 7 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om äktenskap och familjeförhållanden, barns rättsliga ställning samt adoption. Även rättsmedicinska undersökningar och folkbokföring hör till rikets behörighet, enligt 27 § 1 mom. 29 punkten respektive 29 § 1 mom. 1 punkten. Landskapsregeringen och underlydande myndigheter liksom kommunernas indelning och förvaltning hör till Ålands behörighet, enligt 18 § 1 mom. 1 punkten respektive 4 punkten. Enligt 18 § 1 mom. 12 punkten utgör hälso- och sjukvård, landskapets lagstiftningsbehörighet, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten. Enligt 18 § 1 mom. 13 punkt självstyrelselagen utgör socialvård, landskapets behörighet.

Landskapsregeringen konstaterar att betänkandet innehåller förslag på nya bestämmelser i 11 § och 67 § i föräldraskapslagen (FFS 775/2022), vilka omnämner *välfärdsområden*.

Med avsikt att beakta Ålands kommuner föreslås följaktligen i betänkandet även ändringar i föräldraskapslagens 8 § 4 mom., så att momentet hänvisar till nämnda 11 § och 67 §.

Landskapsregeringen har i ett flertal utlåtanden uppmärksammat att regleringar om uppgifter för välfärdsområden, till den del de utgör rikets lagstiftningsbehörighet och är avsedda att tillämpas av Ålands kommuner eller landskapsmyndigheter, är problematiska då välfärdsområden inte existerar på Åland. Landskapsregeringen noterar att riksdagens grundlagsutskott tagit ställning till regleringar om förhållandet mellan välfärdsområden och Ålands kommuner (GrUU 18/2022 rd och GrUU 26/2022 rd), men erfar att det rättsläge som nu råder inte är tillfredsställande utan behöver klagöras.

Landskapsregeringen konstaterar att frågan inte lyfts i det sammandrag som landskapsregeringen tagit del av.

Landskapsregeringen önskar i sammanhanget också uppmärksamma, vilket tidigare framhållits i sakkunnigyttrande 18.10.2021 till riksdagens lagutskott (se bilaga), att föräldraskapslagen även omfattar uppgifter om erkännande av föräldraskap före barnets födelse inom hälso- och sjukvården, som på Åland ordnas av Ålands hälso- och sjukvård, som inte är en kommunal myndighet utan en landskapsmyndighet.

Landskapsregeringen understöder betänkandets syfte att främja barnets rätt att få kännedom om sina föräldrar och att i juridisk mening få sina föräldrar fastställda.

Minister

Annette Holmberg-Jansson

Specialsakkunnig

Fredrik Rönnlund

BILAGA

Sakkunnigyttrande till riksdagens lagutskott om regeringens proposition till riksdagen med förslag till föräldraskapslag och till lagar som har samband med den (RP 132/2021 rd), 18.10.2021

Hänvisning

Riksdagens lagutskotts begäran om
sakkunnigyttrande 8.10.2021

Riksdagens lagutskott
FI-00102 RIKSDAGEN

LaV@eduskunta.fi

Kontaktperson

Specialsakkunnig Fredrik Rönnlund
tel. +358 (0)18 25000 (växel)
fredrik.ronnlund@regeringen.ax

Ärende

Sakkunnigyttrande till riksdagens lagutskott

Landskapsregeringen beslöt att lämna följande yttrande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till föräldraskapslag och till lagar som har samband med den.

Landskapsregeringen har i utlåtanden om justitieministeriets utkast på regeringsproposition med förslag till föräldraskapslag och om en kompletterande del till den (beslut S221E18 och S221E29) konstaterat att avsaknaden av propositionsutkast i sin helhet på svenska medfört att landskapsregeringen svårligen kunnat bilda sig en heltäckande uppfattning och ge alla för Åland eventuella relevanta synpunkter. Utlåtandetiden för den slutliga och fullständiga regeringspropositionen på svenska har således varit mycket kort, varför landskapsregeringen i detta utlåtande lyfter endast de frågor som varit möjliga att uppmärksamma inom den tid som givits.

Propositionen beskriver avsikten att i samband med att föräldraskapslagen träder i kraft göra dokumenttrafiken till myndigheten för digitalisering och befolkningsdata delvis elektronisk (elektronisk överföring av förhandserkännanden) undantaget Åland där ett system baserat på fysiska blanketter fortsätter i alla fall inledningsvis. Förslag som hänför sig till statens verkställighet av lagen, får inte riskera en mindre effektiv eller informationssäker verkställighet av föräldraskapslagstiftningen på Åland än i riket eller riskera att leda till andra negativa konsekvenser.

Med beaktande av 36 och 38 § självstyrelselagen (ÅFS 1991:71) för Åland som stadgar att Åland är enspråkigt svenskt, att ämbetsspråket i stats-, landskaps- och kommunalförvaltningen är svenska samt att skriftväxlingsspråket mellan landskapets och statens myndigheter är svenska, önskar landskapsregeringen uppmärksamma följande:

- Det måste vid varje tidpunkt säkerställas att blanketter för förhandserkännanden, liksom övriga blanketter som lagstiftningen förutsätter, finns tillgängliga i aktuella versioner på svenska.
- Information och utbildning om den nya föräldraskapslagstiftningen behöver tillhandahållas även på svenska.

I landskapsregeringens utlåtande till justitieministeriet (S221E18) konstaterar landskapsregeringen följande om behörighetsfördelning och organisering av social- och hälsovården:

”Enligt självstyrelselagens 27 § 1 mom. 7 punkten har riket lagstiftningsbehörighet ifråga om äktenskap och familjeförhållanden, barns rättsliga ställning samt adoption. Enligt självstyrelselagens 18 § 1 mom. 12 punkt utgör hälso- och sjukvård, landskapets lagstiftningsbehörighet, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten. Enligt självstyrelselagens 18 § 1 mom. 13 punkt utgör socialvård, landskapets behörighet. Landskapslagstiftningen fastställer att den offentliga hälso- och sjukvården i landskapet ordnas av landskapsmyndigheten Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) medan socialvården ordnas av Ålands kommuner. Till den del det rör socialvårdens uppgifter i samband med utredande och fastställande av faderskap, handhas dessa av kommunalförbundet Kommunernas socialtjänst k.f. (KST). Faderskapslagen har tolkats, så att Ålands hälso- och sjukvård handhar de uppgifter som i riket ankommer på kommunernas rådgivningsbyråer för mödravård enligt ifrågavarande lag och som rör erkännande av faderskap före barnets födelse. Moderskapslagen (FFS 253/2018) kan tolkas på motsvarande sätt.”

Gällande det att den föreslagna lagstiftningen ska tillämpas på välfärdsområden i riket, även med beaktande av förslaget på föräldraskapslags 8 § 4 mom., i vilken står att *”Vad som i denna paragraf och i 19, 22 och 66 § föreskrivs om välfärdsområden tillämpas på Åland på kommunerna i landskapet Åland.”*: Beträffande möjligheten att påföra de åländska kommunerna och landskapsmyndigheter uppgifter som i riket handhas av välfärdsområdena har landskapsregeringen, i sakkunnigyttranden till riksdagens social- och hälsovårdsutskott och riksdagens förvaltningsutskott angående *regeringens proposition RP 56/2021 rd till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagstiftningen om social- och hälsovården och räddningsväsendet samt av vissa andra lagar med anledning av lagstiftningen om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet*, framfört att detta förutsätter att självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1994) ändras (**se bilaga 1 och 2**). Gällande rättsprincip innebär att riket inte inom sin lagstiftningsbehörighet kan påföra åländska kommuner andra uppgifter än sådana som också påförs rikets kommuner. I rikets lagstiftning kan inte heller en landskapsmyndighet (i detta fall myndigheten Ålands hälso- och sjukvård) påföras uppgifter. Till denna del har landskapsregeringen

föreslagit att Statens ämbetsverk på Åland i stället kan utpekas varefter uppgifterna med stöd av en överenskommelseförordning kan påföras Ålands hälso- och sjukvård redan enligt nu gällande system med stöd av 32 § självstyrelselagen. Regeringspropositionen med förslag till föräldraskapslag och till lagar som har samband med den, beaktar inte det ovan nämnda.

Minister

Annette Holmberg-Jansson

Specialsakkunnig

Fredrik Rönnlund

BILAGOR

Bilaga 1: Sakkunnigyttrande till riksdagens social- och hälsovårdsutskott gällande regeringens proposition RP 56/2021 rd, 11.5.2021

Bilaga 2: Sakkunnigutlåtande till riksdagens förvaltningsutskott gällande regeringens proposition RP 56/2021 rd, 23.9.2021